

Opiskeluhuollon käsikirja ammattilliseen koulutukseen

Käsikirjan 1. versio on toimitettu osana Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän hallinnoimaa Polkuja läpäisyn tehostamiseen -hanketta keväällä 2014. Käsikirjaa on täydennetty Koulutuskeskus Sedun hallinnoimassa EHO-hankkeessa joulukuussa 2015.

3. versio päivitetty 22.2. 2018

sisältää ammatillisen koulutuksen reformista johtuvien lainmuutosten vaikutukset toisen asteen ammatillisen koulutuksen opiskeluhooltoon.

arjenarkki.fi/hyvinvointia/opiskeluhoollonkasikirja

1. Sisällys

2.	Johdanto	3
3.	Keskeisiä käsitteitä	4
4.	Opiskeluhoitoa ohjaava ja siihen vaikuttava lainsäädäntö.....	5
5.	Opiskelijan asema opiskeluhoollissa	6
5.1	osallistuminen opiskeluhoollon suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen	6
5.2	opiskelijan pääsy opiskeluhoollon palveluihin	6
5.3.	opiskelijan asema yksilökohtaisessa opiskeluhoollissa	6
6.	Opiskeluhoollon järjestäminen	8
6.1	Järjestämismvastuut, palvelujen tuottaminen ja rahoitus	8
6.2	Opiskeluhoolloryhmät	9
6.3	Opiskeluhoollon rekisterit ja kertomukset	10
6.4.	Opiskeluhoollon suunnitelmat	12
7.	Yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttaminen.....	13
8.	Yksilöllisen opiskeluhoollon toteuttaminen ja salassapitovelvoitteet.....	15
8.1	Opiskelijan pääsy yksilöllisen opiskeluhoollon palveluihin	15
8.2	Salassapitovelvoitteet	16
8.3	Oikeus poiketa salassapitovelvoitteista	17
8.4	Oikeus poiketa salassapitovelvoitteista opiskeluhoollon tehtävissä	17
8.5	Velvollisuus luovuttaa salassa pidettäviä tietoja.....	18
8.6	Tietojen luovuttaminen ja niiden käsittely etsivässä nuorisotyössä	19
9.	Opiskeluhoollon ja opiskelijan lähipiirin välinen yhteistyö.....	20
10.	Opiskeluhoollosta tiedottaminen ja viestintä	20
11.	Opiskeluhoollon seuranta ja valvonta	20
Liite 1	Opiskeluhoollon omavalvontamalli.....	21
Liite 2	Omavalvonnan tarkistuslistat.....	22

Julkaisija

Suomen ammatillisen koulutuksen kulttuuri- ja urheiluliitto SAKU ry

Toimittaja

Ville Virtanen, SAKU ry

Asiantuntijaryhmä

Anne Eteläaho Keskipohjanmaan koulutusyhtymä, Minna Ahokas Jyväskylän koulutuskuntayhtymä, Erja Kärnä Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä, Riitta Hirsikoski Satakunnan koulutuskuntayhtymä.

2. Johdanto

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) tuli voimaan 1.8.2014. Lakiin on koottu aiemmin hajallaan olleita oppilas- ja opiskelijahuoltoon koskeneita säännöksiä. Lisäksi se sisältää kokonaan uusia toimintatapoja, tietosuojaa ja menettelyitä koskevia säännöksiä.

Lain tarkoituksena on edistää opiskelijan ja koko opiskeluyhteisön hyvinvointia, huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä ja opiskelijoiden osallisuutta itseään ja opiskeluyhteisöä koskevissa asioissa. Lain tavoitteena on turvata varhainen tuki sitä tarvitseville sekä opiskeluhuoltopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja niiden laatu. Varhain tarjotulla riittävällä tuella on mahdollista vähentää lastensuojelun tarvetta. Laki vahvistaa opiskeluhuollon toteuttamista ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä.

Lain keskeisenä tavoitteena on siirtää opiskeluhuoltotyön painopistettä yksilökeskeisestä työstä yhteisölliseen hyvinvointia edistävään työhön ja parantaa opiskeluhuollon suunnitelmallista toteuttamista. Uusien toimintamallien ja rakenteiden lisäksi lakiin koottiin yhteen muualla lainsäädännössä hajallaan olleet, opiskeluhuoltotyön kirjaamista ja muuta henkilötietojen käsittelyä, salassapitoa sekä rekisterinpitoa koskevat säännökset.

Toimiva ja tuloksellinen opiskeluhuolto edellyttää, että niin ympäristöön ja yhteisöön kuin opiskelijoihin suuntautuva eri tahojen toiminta muodostaa yhtenäisen suunnitelmallisen kokonaisuuden. Opiskeluhuolto edellyttää onnistuakseen kiinteää opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen yhteistyötä kouluissa ja oppilaitoksissa. Eri hallintokuntien toimijoiden työn yhteensovittaminen edellyttää määrätietoista ja suunnitelmallista sitoutumista opiskeluhuollon yhteisiin päämääriin kaikilla päätöksenteon tasoilla ja verkostotyön kehittämistä. Opiskeluhuoltoon osallistuvien keskinäisen hyvän yhteistyön lisäksi tarvitaan yhteistyötä kuntien ja muiden lasten ja nuorten parissa työskentelevien tahojen kanssa.

1.1.2018 astui voimaan uusi laki ammatillisesta koulutuksesta (L531/2017) Tässä opiskeluhuollon käsikirjan kolmannessa versiossa on huomioitu uuden lain aiheuttamat muutokset oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin sekä opiskeluhuollon käytäntöihin. Käsikirjassa on kuvattu koulutuksen järjestäjän ja oppilaitosten opiskeluhuollon toteuttamiseen liittyvät vastuut ja velvollisuudet sekä oppilas- ja opiskeluhuollon lain lisäksi esitelty opiskeluhuoltoon liittyvät muut keskeiset lait, asetukset ja määräykset. Käsikirjassa esitellään myös toimintamalleja ja kehittämisehdotuksia opiskeluhuollon käytännön toteuttamiseen.

Käsikirjan liiteosa sisältää opiskeluhuollon toteutumisen arviointiin soveltuvan omavalvontamallin, ja omavalvontaan soveltuvat tarkistuslistat. Tarkistuslistojen avulla voidaan arvioida koulutuksen järjestäjän ja oppilaitosten opiskeluhuollon toteutumista ja määrittellä kehittämistarpeet.

Käsikirjan toimituksessa käytetty lähdemateriaali

- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 (www.finlex.fi)
- Hallituksen esitys 67/2013, lain yksityiskohtaiset perustelut
- OKM:n, STM:n ja Aluehallintoviraston järjestämässä koulutustilaisuuksissa 12.2. ja 27.2.2014 pidettyjen esitysten pdf-tiedostot
- THL:n 17.9.2014 järjestämän Opiskeluhuollosta hyvinvointia -seminaarin YouTube-tallenteet:
”Yksilökohtaisen opiskeluhuollon toteuttaminen kouluissa ja oppilaitoksissa, Marke Hietanen-Peltola, THL
”Yksilökohtainen opiskeluhuolto ja siihen liittyvät tietosuojakäytännöt, Pia-Liisa Heiliö, STM”
- STM:n Kuntainfo 11/2015
” Uusi oppilas- ja opiskelijahuoltolainsäädäntö soveltamisohje”
- Hallituksen esitys 116/2017 ja Eduskunnan vastaus 141/2017, muutokset voimaan 1.1.2018 alkaen
- Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017, laki voimaan 1.1.2018

3. Keskeisiä käsitteitä

Opiskeluhuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä. Opiskeluhoitoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoitona. Lisäksi opiskelijoilla on oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhoitoon.

Yhteisöllisellä opiskeluhoitolla tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko opiskeluyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Tavoitteena on hyvinvoiva opiskeluyhteisö, joka tukee ja edistää jokaisen opiskelijan oppimista ja hyvinvointia, ehkäisee pulmia ja tarjoaa niihin tukea mahdollisimman varhain sekä ennakoii mahdollisia riskejä.

Yhteisöllisen opiskeluhoitoon edistäminen kuuluu kaikille opiskeluyhteisössä työskenteleville osana heidän päivittäistä toimintaansa. Myös opiskelijoiden osallisuutta tukevat toimintatavat ovat keskeinen keino tukea oppilaitoksen yhteisöllisyyttä ja yhteisöllistä hyvinvointia.

Yksilökohtaisella opiskeluhoitolla tarkoitetaan yksittäiselle opiskelijalle annettavia

- 1) koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja
- 2) opiskeluhoitoon psykologi- ja kuraattoripalveluja
- 3) monialaista yksilökohtaista opiskeluhoitoa
- 4) erityisoppilaitosten ylläpitäjien järjestämiä sosiaali- ja terveystalv palveluja.

Yksilökohtaista opiskeluhoitotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, opiskelijan ja hänen huoltajiensa ja muiden häntä tukevien läheisten kunnioittaminen sekä eri osapuolien tietojensaantia ja salassapitoa koskevat säädökset.

Yksilökohtaista opiskeluhoitoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan sekä tilanteen mukaan hänen huoltajiensa ja muiden läheistensä kanssa huomioiden heidän toiveensa ja yksilölliset tarpeensa. Opiskelijalla on yksilökohtaisessa opiskeluhoitossa ikänsä ja kehitystasonsa mukainen itsenäinen asema. Jos opiskelija ei pysty itsenäisesti arvioimaan asioiden merkitystä, toimitaan yhteistyössä hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa kanssa tämän suostumukseen perustuen. Huoltajalla ei kuitenkaan ole oikeutta kieltää alaikäistä käyttämästä halutessaan opiskeluhoitoon palveluita.

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitolla tarkoitetaan ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 99 §:n 1 momentin mukaisesti koulutuksen järjestäjän päättämää toimintaa, jonka avulla tuetaan yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen ja turvallisen oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja ehkäistään syrjäytymistä sekä edistetään oppilaitosyhteisön hyvinvointia. Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitoon avulla tuetaan oppimista sekä tunnustetaan, lievennetään ja ehkäistään mahdollisimman varhain oppimisen esteitä, oppimisvaikeuksia ja opiskeluun liittyviä muita ongelmia.

1.1.2018 voimaan tullessa laissa ammatillisesta koulutuksesta (531/2017) on vahva ohjaamisen velvoite niin opintojen etenemisen tueksi kuin tarvittaessa opiskelua tukeviin palveluihin. Koulutuksen henkilökohtaistaminen on kuvattu lain viidennessä luvussa.

4. Opiskeluhoitoa ohjaava ja siihen vaikuttava lainsäädäntö

Opiskeluhoitojärjestäminen perustuu oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin sekä ammatillisesta koulutuksesta, sosiaali- ja terveydenhuollosta ja nuorisotyötä koskevaan lainsäädäntöön. Alla olevaan taulukkoon on koottu opiskeluhoitoa ohjaavat ja siihen vaikuttavat keskeisimmät lait, asetukset ja määräykset

<p>Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013</p> <p>Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017</p> <ul style="list-style-type: none">
• 2 § Ammatillisten tutkintojen ja ammatillisen koulutuksen tarkoitus
• 5. luku Henkilökohtaistaminen
• 9. luku Turvallinen oppimisympäristö
• 10. luku Opiskelijan muut oikeudet ja velvollisuudet
• 11. luku Tietojen käsittely ja luovuttaminen <p>OPH:n määräys 285-2018</p> <ul style="list-style-type: none">
• Opiskeluhoitojärjestämisen keskeiset periaatteet ja tavoitteet sekä opiskeluhoitojärjestämisen suunnitelman laatiminen ammatillisessa koulutuksessa.
• Voimaan 15.3. 2018
<p>Lastensuojelulaki 417/2007</p> <ul style="list-style-type: none">
• 1. luku ”Yleiset säännökset
• 2. luku ”Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen
• 25 § Ilmoitusvelvollisuus
<p>Terveydenhuoltolaki 1326/2010</p> <ul style="list-style-type: none">
• 17§ Opiskeluterveydenhuolto <p>Laki terveydenhuoltolain 17 §:n muuttamisesta 551/2017</p> <ul style="list-style-type: none">
• 17§ Opiskeluterveydenhuolto <p>Valtioneuvoston asetus 338/2011 neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta</p> <p>Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015</p> <ul style="list-style-type: none">
• 5§ Kunta huolehtii ehkäisevän päihdetyön tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja nimeää ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaavan toimielimen <p>Sosiaalihuoltolaki 1301/2014</p> <ul style="list-style-type: none">
• 35§ Yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi <p>Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000</p> <p>Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992</p>
<p>Nuorisolaki 1285/2016</p> <ul style="list-style-type: none">
• 3. luku ”Kuntien nuorisotyö ja –politiikka monialainen yhteistyö”
• erityisesti 12§ Nuoren tietojen käsittely etsivässä nuorisotyössä <p>Työturvallisuuslaki 738/2002</p>
<p>Eri ammattiryhmien toimintaa, viranomaisten välistä tiedonkulkua sekä ylläpidettäviä opiskelija- ja asiakasrekisterejä säätelevät lait, joita käsitellään käsikirjan luvussa 5.</p> <ul style="list-style-type: none">
• Hallintolaki 434/2003
• Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999
• Henkilötietolaki 523/1999
• Sähköisen viestinnän tietosuojalaki 516/2004

HUOM!

- Uusi EU:n tietosuoja-asetus astuu voimaan 25.5.2018

5. Opiskelijan asema opiskeluhollossa

5.1 osallistuminen opiskeluhollossa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen

---

Opiskelijoiden osallisuudesta säädetään laissa ammatillisesta peruskoulutuksesta (531/2017 106 §):

- Koulutuksen järjestäjän tulee varmistaa opiskelijoille mahdollisuus vaikuttaa koulutuksen järjestäjän toimintaan ja sen kehittämiseen sekä opiskelijoita koskevien ja opiskelijoiden asemaan vaikuttavien päätösten tekemiseen.
- Opiskelijakunnan tehtävänä on edistää opiskelijoiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista sekä kehittää opiskelijoiden ja koulutuksen järjestäjän välistä yhteistyötä..

Lisäksi oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) velvoittaa oppilaitoksia opiskeluhollossuunnitelman laatimiseen yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden ja alaikäisten opiskelijoiden huoltajiensa kanssa.

5.2 opiskelijan pääsy opiskeluhollossa palveluihin

Opiskeluhollossa kuraattori- ja psykologipalvelut on järjestettävä siten, että opiskelija voi tarvittaessa päästä keskustelemaan henkilökohtaisessa tapaamisessa **joko** psykologin **tai** kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä ja kiireellisessä asiassa samana tai seuraavana työpäivänä. Asian kiireellisyyden arvioi psykologi tai kuraattori yhdessä opiskelijan kanssa, ja arviointi voidaan toteuttaa esimerkiksi puhelimitse. Määräajat koskevat ensimmäistä henkilökohtaisessa tapaamisessa käytyä keskustelua ja asian selvittelyn alkamista, eivät tukitoimien järjestelyä tai tutkimuksia. Opiskelija voi itse hakeutua kuraattori- ja psykologipalveluihin tai tulla niihin opettajan, huoltajien tai muiden tahojen aloitteesta ja ohjauksesta.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut järjestetään terveydenhuoltolain ja asetuksen 338/2011 mukaisesti. Opiskelijan on päästävä määräaikaisiin ja tarpeenmukaisiin terveystarkastuksiin terveydenhoitajalle sekä lääkärille.

Terveydenhoitajan palvelut koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa on järjestettävä siten, että päivinä, jolloin terveydenhoitaja työskentelee kyseisessä oppilaitoksessa, hänen vastaanotolleen voi päästä ilman ajanvarausta ennalta ilmoitettuna ajankohtina. Muulloin terveydenhoitaja voi olla esimerkiksi puhelimitse tavoitettavissa.

Lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa opiskelijan on sairaanhoidollisissa asioissa saatava arkipäivisin virka-aikana välittömästi yhteys opiskeluterveydenhuoltoon. Mikäli tämä ei ole mahdollista, on opiskelija ohjattava ottamaan yhteyttä terveydenhuollon muuhun toimintayksikköön, esimerkiksi terveyskeskuksen vastaanottoon. Opiskeluterveydenhuollon ulkopuolelle kuuluva kiireellinen sairaanhoito (esim. äkillinen sairastuminen tai vamma) on annettava opiskelijalle kunnan järjestämässä ympärivuorokautisessa päivystyksessä.

5.3. opiskelijan asema yksilökohtaisessa opiskeluhollossa

Opiskelijalla on yksilökohtaisessa opiskeluhollossa ikänsä ja kehitystasonsa mukainen itsenäinen asema. Opiskeluhollossa palvelujen käyttäminen on opiskelijalle vapaaehtoista.

Opiskelijan kantaa yhteistyöhön huoltajien kanssa opiskeluhollossa asioissa on syytä kysyä aina toisen asteen opinnoissa, useimmiten peruskoulun yläluokilla ja tilanteen mukaan joskus jo aiemminkin.

Lain mukaan huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäistä opiskelijaa käyttämästä opiskeluhollossa palveluja tämän iästä riippumatta.

6. Opiskeluhoollon järjestäminen

6.1 Järjestämisvastuut, palvelujen tuottaminen ja rahoitus

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että koulutuksen järjestäjän päätökseen perustuva opiskeluhoitosuunnitelma toteutuu. Koulutuksen järjestäjän on järjestettävä opiskeluhoito yhteistyössä opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen opiskeluhoitopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa siten, että opiskeluhoollosta muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus.

Koulutuksen järjestäjän velvollisuus on huolehtia opiskeluhoollon palveluiden järjestämisestä siten, että palvelut ovat opiskelijoille helposti saatavilla ja laadukkaasti järjestetyt. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen ja nuorten kehityksen kokonaisvaltaisen tukemisen varmistamiseksi on suositeltavaa tehdä tiivistä yhteistyötä myös nuorisotoimen, kirkon oppilaitos- ja nuorisotyön ja kansalaisjärjestöjen kanssa.

Oppilaitoksen sijaintikunta vastaa koulu- ja opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä terveydenhuoltolaissa säädetyn mukaisesti.

Oppilaitoksen sijaintikunta vastaa opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestämisestä alueellaan sijaitsevien ammatillista peruskoulutusta antavien oppilaitosten opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetun lain (733/1992) mukaan kunta voi järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon alaan kuuluvat tehtävät muun muassa

- hoitamalla toiminnan itse
- sopimuksin yhdessä muun kunnan tai muiden kuntien kanssa
- olemalla jäsenenä toimintaa hoitavassa kuntayhtymässä tai
- hankkimalla palveluja valtiolta, toiselta kunnalta, kuntayhtymältä tai muulta julkiselta taikka yksityiseltä palvelujen tuottajalta.

Koulutuskuntayhtymä voi järjestää opiskelijoiden tarvitsemat psykologi- ja kuraattoripalvelut itse, mikäli se on kuntayhtymän perussopimuksessa määrätty kuntayhtymän tehtäväksi. Kuntayhtymään kuuluvien kuntien on sitten erikseen sovittava siitä, miten laskutus kuntien välillä tapahtuu niiden opiskelijoiden osalta, jotka tulevat kuntayhtymään kuuluvista kunnista. Mikäli kuntayhtymä on järjestänyt psykologi- ja kuraattoripalveluja myös sellaiselle opiskelijalle, joka tulee jostakin kuntayhtymän ulkopuolisesta kunnasta, on laskutusoikeus kuntayhtymällä.

Opiskeluhoollon rahoitus myönnetään osana kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) mukaista rahoitusta. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettuun lakiin lisättiin oppilas- ja opiskelijahuoltolain säätämisen yhteydessä uusi 41a§. Sen perusteella opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalveluista järjestämisvastuussa oleva kunta voi laskuttaa opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalvelujen käyttämisestä aiheutuneet henkilöstökustannukset opiskelijan kotikunnalta. Säännöstä tulkitaan siten, että palvelut sisältävät myös psykologin ja kuraattorin työskentelyn monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Tulkinta on yhteneväinen sosiaali- ja terveydenhuollon kuntien välistä kustannusten jakoa koskevien säännösten kanssa. Esimerkiksi terveydenhuollossa on käytäntö, jonka mukaan terveydenhuollon ammattilaisen osallistumisesta hoitokokoukseen laskutetaan yhden avohoidon käynnin hinta. Tällöin määritellään osaksi potilaan hoitoa hoitokokous, jossa tarkastellaan ja suunnitellaan hänen hoitoaan.

Edellä mainittu laskutusoikeus ei koske koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa, sillä oppilaitoksen sijaintikunta on velvoitettu vastaamaan niiden kustannuksista. Laskutusoikeus ei myöskään koske opiskeluterveydenhuollon psykologeja tai terveyskeskuspsykologeja.

Yhteisölliseen opiskeluhooltoon käytetystä työajasta ei lainsäädännön mukaan voi laskuttaa opiskelijoiden kotikuntia. Vaikka laskutusoikeutta yhteisöllisen opiskeluhoollon osalta ei ole, velvoittaa laki opiskeluhoollon toimijoita kuitenkin osallistumaan myös yhteisölliseen opiskeluhooltotyöhön

6.2 Opiskeluhoitoryhmät

Koulutuksen järjestäjällä tulee olla opiskeluhoollon ohjausryhmä ja oppilaitoskohtaiset opiskeluhoitoryhmät, jotka kokoontuvat säännöllisesti. Ryhmillä tulee olla mahdollisuus käyttää myös ulkopuolisia asiantuntijoita.

Koulutuksen järjestäjä -tasoinen ohjausryhmä

- Voi olla myös useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen tai sille asetetut tehtävät voi hoitaa muu tehtävään soveltuva ryhmä.
- Tehtävänä on koulutuksen järjestäjä -tasoinen suunnittelu, kehittäminen, ohjaus ja arviointi. Ohjausryhmässä ei käsitellä yksittäisten opiskelijoiden asioita.
- Tehtäviin sopii myös osallistuminen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan sisältyvän opiskeluhoollon koskevan osuuden valmisteluun.

Oppilaitoskohtainen (opetuspistekohtainen) monialainen opiskeluhoitoryhmä

- Ryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja.
- Ryhmä on kokoonpanoltaan monialainen, joten siihen kuuluvat sekä oppilaitoksen että opiskeluhoollon palvelujen edustajat. Ryhmään voivat kuulua myös opiskelijoiden ja vanhempien edustajat sekä yhteistyötahoja oppilaitoksen ulkopuolelta. Mikäli koulutuksen järjestäjällä on asuntolatoimintaa, on suositeltavaa nimetä asuntolaohjaajien edustaja opiskeluhoitoryhmään.
- Tehtävänä on oppilaitoskohtaisen opiskeluhoollon suunnittelu, kehittäminen, toteuttaminen ja arviointi. Suunnittelu- ja kehittämistyössä ryhmän on kuultava opiskelijoita. Ryhmän työskentely dokumentoidaan kokousmuistioon tai pöytäkirjaan.

Yksilöllisen opiskeluhoollon monialainen asiantuntijaryhmä

- Tilannekohtaisesti koottu monialainen asiantuntijaryhmä.
- Ryhmän kokoaa se opiskeluhoollon tai oppilaitoksen henkilökunnan edustaja, joka havaitsee monialaisen opiskeluhoollon tarpeen.
- Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi vain opiskelijan suostumuksella.
- Ryhmälle tulee määritellä käyttöoikeus opiskeluhoollon kertomukseen ja ryhmän valitsemaa vastuhenkilöä koskee kirjaamisvelvoite.
- Yksilökohtaisen monialaisen asiantuntijaryhmän kokoontumisiin voi ryhmän jäsenten lisäksi osallistua myös muita henkilöitä opiskelijan kirjallisen suostumuksen perusteella. Näistä ulkopuolisista osallistujista ei kuitenkaan tule asiantuntijaryhmän jäseniä. Heille tai opiskelijalle itselleen ei voida antaa käyttöoikeuksia opiskeluhoollon rekisteriin..
- Monialaisen asiantuntijaryhmän jäsenillä on oikeus pyytää opiskelijan asiassa neuvoa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta, ja ilmaista tässä tarkoituksessa konsultaatiota antavalle asiantuntijalle myös salassa pidettäviä tietoja salassapitovelvoitteiden estämättä. Konsultaatiosta tehdään asianmukaiset merkinnät opiskeluhoollon kertomukseen.

6.3 Opiskeluhuollon rekisterit ja kertomukset

Yksilöllisen opiskeluhuollon järjestämiseen liittyvistä henkilörekistereistä ja opiskeluhuollon kertomuksista säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain 20 ja 21 pykälissä.

Opiskeluhuollon rekistereitä ovat:

1. Opiskeluhuoltorekisteri, jota ylläpitää koulutuksen järjestäjä;
2. Neuvolan, kouluterveydenhuollon ja opiskeluterveydenhuollon potilasrekisterit, jotka ovat osa järjestämisvastuussa olevan toimijan potilasrekisteriä;
3. Opiskeluhuollon psykologin potilasrekisteri, joka käyttötarkoituksensa vuoksi on pidettävä erillään muista järjestämisvastuussa olevan toimijan potilasrekistereistä;
4. Opiskeluhuollon kuraattorin asiakasrekisteri, joka käyttötarkoituksensa vuoksi on pidettävä erillään muista järjestämisvastuussa olevan toimijan rekistereistä.

Asiakasrekisterit ovat opiskelijakohtaisia, eivät työntekijäkohtaisia. Opiskelijalla ja alaikäisen opiskelijan huoltajalla on oikeus saada tietää mitä tietoja hänestä on rekistereihin ja kertomuksiin merkitty ja kenelle tietoja on luovutettu. Tämän johdosta sähköisten rekistereiden ja kertomusten olisi hyvä olla teknisesti sellaisia, että tietojen kirjaamisesta ja lukemisesta jää tietokantamerkintä.

Opiskeluhuollon rekistereihin sisältyviä tietoja voidaan luovuttaa tietojen saantiin oikeutetuille teknisen käyttöyhteyden avulla. Tietojen luovuttajan on varmistuttava siitä, että tietojen vastaanottaja huolehtii tietojen käsittelystä asianmukaisesti.

Opiskeluhuoltorekisteri

- Koulutuksen järjestäjä vastaa ylläpidosta rekisterinpitäjänä.
- Rekisterinpitäjä vastaa siitä, että rekisteriin tallennetut tiedot ovat asiallisia, tarpeellisia ja lainmukaisia, sekä siitä, että tietoja käsitellään lainsäädännön ja rekisterinpitäjän antamien ohjeiden mukaisesti.
- Rekisterinpitäjän on nimettävä rekisterille vastuuhenkilö, joka määrittelee tapauskohtaisesti käyttöoikeudet rekisteriin. Vastuuhenkilön tehtäviin kuuluu myös päättää, mitä tietoja opiskeluhuoltorekisteristä annetaan tai mahdollisesti evätään, kun joku taho niitä lain nojalla pyytää. Siksi vastuuhenkilöllä on oltava ammatilliset valmiudet arvioida, mitkä tiedot ovat pyytäjän tarkoituksen kannalta välttämättömiä tietoja.
- Rekisteriin tallennetaan oppilaitoksen toteuttamassa monialaisessa yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa laadittavat opiskeluhuoltokertomukset sekä muut siihen liittyvissä tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä opiskelijaa koskevat asiakirjat.
- Opiskeluhuoltorekisteri on tarkoitettu monialaisen asiantuntijaryhmän jäsenten yhteiseen käyttöön opiskelijan asian hoitamiseksi ja opiskelijan tukemiseksi. Siihen tallennetut psykologin ja muiden terveydenhuollon ammattihenkilöiden ilmaisemat tiedot ovat arkaluonteisia potilastietoja ja opiskeluhuollon kuraattorin ilmaisemat tiedot arkaluonteisia sosiaalihuollon asiakastietoja.

Opiskeluhoollon kertomukset

Yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi tarpeelliset tiedot kirjataan opiskeluhoollon kertomuksiin seuraavasti:

- **Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon henkilöstö** sekä muut opiskeluhoollon toteuttavat terveydenhuollon ammattihenkilöt kirjaavat opiskelijan yksilötapaamiset potilaskertomukseen ja muihin tarpeellisiin terveydenhuollon potilasasiakirjoihin.
- **Opiskeluhoollon kuraattorit** kirjaavat yksilötapaamisissa kertyvät asiakastiedot opiskeluhoollon kuraattorin asiakaskertomukseen.
- **Opiskeluhoollon monialaisessa asiantuntijaryhmässä** selvitetään yksittäisen opiskelijan opiskeluhoollon tarvetta. Ryhmän jäsenten toteuttaessa jo suunniteltuja ja sovittuja yksilöllisiä opiskeluhoollon tukitoimia, asiantuntijaryhmän vastuuhenkilön on kirjattava ryhmän toimintatavoitteiden kannalta välttämättömät opiskelijaa koskevat tiedot opiskeluhoollon kertomukseen. Myös muiden monialaisen asiantuntijaryhmän jäsenten on suotavaa kirjata siihen omissa työtehtävissään saamiaan tietoja, jotka ovat ryhmän yhteisen toiminnan ja opiskelijan tuen kannalta välttämättömiä.

Opiskeluhoollon kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon aikajärjestyksessä eteneväksi ja siihen kirjataan seuraavat opiskelijaa koskevat tiedot:

- nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen tai muutoin vajaavaltaisen opiskelijan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- asian aihe ja vireille panija
- opiskelijan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet
- tiedot asian käsittelystä opiskeluhoolloryhmän kokouksessa, kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa, kokouksessa tehdyt päätökset, päätösten toteuttamissuunnitelma sekä toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot
- toteutetut toimenpiteet
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa.

Mikäli opiskeluhoollon kertomukseen sisältyviä tietoja luovutetaan asiantuntijaryhmän ulkopuolisille, asiakirjaan on lisäksi merkittävä, mitä tietoja, kenelle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

Kirjausten keskeinen tehtävä on välittää aiemmin asiaa hoitaneiden tekemät havainnot sekä heidän toteuttamansa toimenpiteet ja tilanteeseen liittyvät ammatilliset käsityksensä muille asiantuntijaryhmään kuuluville, asiantuntijaryhmään kesken asian liittyville tai asian jatkotoimenpiteitä uusina ammattihenkilöinä toteuttaville jatkuvuuden turvaamiseksi ja kokonaiskäsityksen luomiseksi.

Hyvään käytäntöön nimenomaisesti kuuluu, että esimerkiksi lääkäri tai terveydenhoitaja paneutuu jo ennen vastaanottoa potilaasta aiemmin tallennettuihin tietoihin. Tämä on tärkeää erityisesti silloin, kun hän jatkaa toisten ammattihenkilöiden aiemmin toteuttamaa hoitoa ja tutkimuksia, tai kun niillä voi olla vaikutusta potilaan tilanteen arvioinnissa.

6.4. Opiskeluhuollon suunnitelmat

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain tarkoittamat suunnitelmat ja toimintaohjeet muodostavat opiskeluhyvinvointia edistävän kokonaisuuden, jonka suunnittelu ja toteuttaminen edellyttävät monialaista ja moniammatillista sopimista sekä yhteistyötä opiskelijan opetukseen, ohjaukseen ja tarvittavaan tukeen osallistuvan henkilöstön kesken.

Koulutuksen järjestäjä toimii opiskelijoiden edunvalvojana varmistaen, että oppilaitosten sijaintikuntien vastuulla olevat palvelut on kirjattu kuntien lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan ja palvelut ovat saatavilla koulutuksen järjestäjän kaikille opiskelijoille.

Kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan on kirjattava

- Opiskeluhuollon tavoitteet ja paikallisen toteuttamistavan keskeiset periaatteet.
- Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta, käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista ja avustajapalveluista sekä tuki- ja erityisopetuksesta.
- Toimet, joilla vahvistetaan yhteisöllistä opiskeluhoitoa ja opiskelijoiden varhaista tukea.
- Tiedot suunnitelman toteuttamisesta, seurannasta sekä opiskeluhoollon laadun arvioinnista.

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhoitosuunnitelma Opetushallituksen antamien määräysten ja ohjeiden mukaisesti. Suunnitelma on laadittava yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa ja suunnitelman toteutumista on seurattava. Opiskeluhoitosuunnitelma voi olla myös kahden tai useamman oppilaitoksen yhteinen.

Oppilaitoskohtaiseen (opetuspistekohtaiseen) opiskeluhoitosuunnitelmaan on kirjattava

- Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista.
- Oppilaitosyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoollon edistämiseksi ja tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi.
- Yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa.
- Suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.
- Toimenpiteet opiskeluhoitosuunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi.

Opetushallituksen määräykset koskien koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitoa ovat valmisteilla ja julkaistaan Opetushallituksen verkkosivuilla tammikuussa 2018.

- *Määräys*

7. Yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttaminen

Koulutuksen järjestäjä vastaa yhteisöllisen opiskeluhoollon koordinoinnista jokaisessa oppilaitoksessa ja opetuspisteessä.

Oppilaitoksissa ja opetuspisteissä yhteisöllistä opiskeluhoollon toteutetaan opiskeluhoollon palvelujen ja oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa yhteistyössä laaditun oppilaitoksen (opetuspisteiden) opiskeluhoollon suunnitelman mukaisesti.

Yhteisöllisen työn suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa oppilaitoskohtainen (opetuspistekohtainen) opiskeluhoollon ryhmä. Lain mukaan oppilaitoksen henkilöstö sekä kaikki muut opiskelijoiden kanssa työskentelevät ml. opiskeluhoollon kuraattorit, psykologit, terveydenhoitajat ja lääkärit osallistuvat yhteisölliseen opiskeluhoollon työhön oman työtehtävänsä ja opiskeluhoollon suunnitelman mukaisesti. Myös muut oppilaitoksessa työskentelevät vaikuttavat osaltaan oppilaitoksen toimintakulttuuriin ja heidät on siten tärkeää sitouttaa työhön. Mukaan työhön on hyvä kutsua tarvittavia paikallisia lasten ja nuorten kanssa toimivia yhteistyökumppaneita.

Opiskeluhoollon ryhmissä asioita käsitellään yhteisöllisellä tasolla. Ryhmistä, luokista ja yhteisöstä keskustellaan esimerkiksi ilmapiirin, työrauhan, kiusaamisen, hyvinvoinnin, terveyden, terveystottumusten tai osallisuuden näkökulmista. Koska oppilaitoskohtaisessa opiskeluhoollon ryhmässä ei käsitellä yksittäistä opiskelijaa koskevia asioita, voi työskentelyyn osallistua myös koulun ulkopuolisia yhteistyökumppaneita käsiteltävän asian edellyttämällä tavalla. Ryhmä voi myös kuulla asiantuntijoita.

Yhteisöllisen opiskeluhoollon kehittämisessä lähtökohdan muodostaa tieto opiskeluyhteisön ja ympäristön tilasta ja tarpeista sekä opiskelijoiden terveydestä ja hyvinvoinnista. Kouluterveyskysely, Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen -kysely sekä erilaiset opiskelijakyselyt tuottavat ajantasaista tietoa kunkin oppilaitoksen omien opiskelijoiden ja yhteisön hyvinvoinnista. Oppilaitoskohtaiset tiedot ovat hyvä perusta opiskeluhoollon ryhmän työskentelylle kyseisessä oppilaitoksessa. Opiskeluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastukset sekä laajoista terveystarkastuksista koostetut yhteenvedot ovat myös hyviä tietolähteitä.

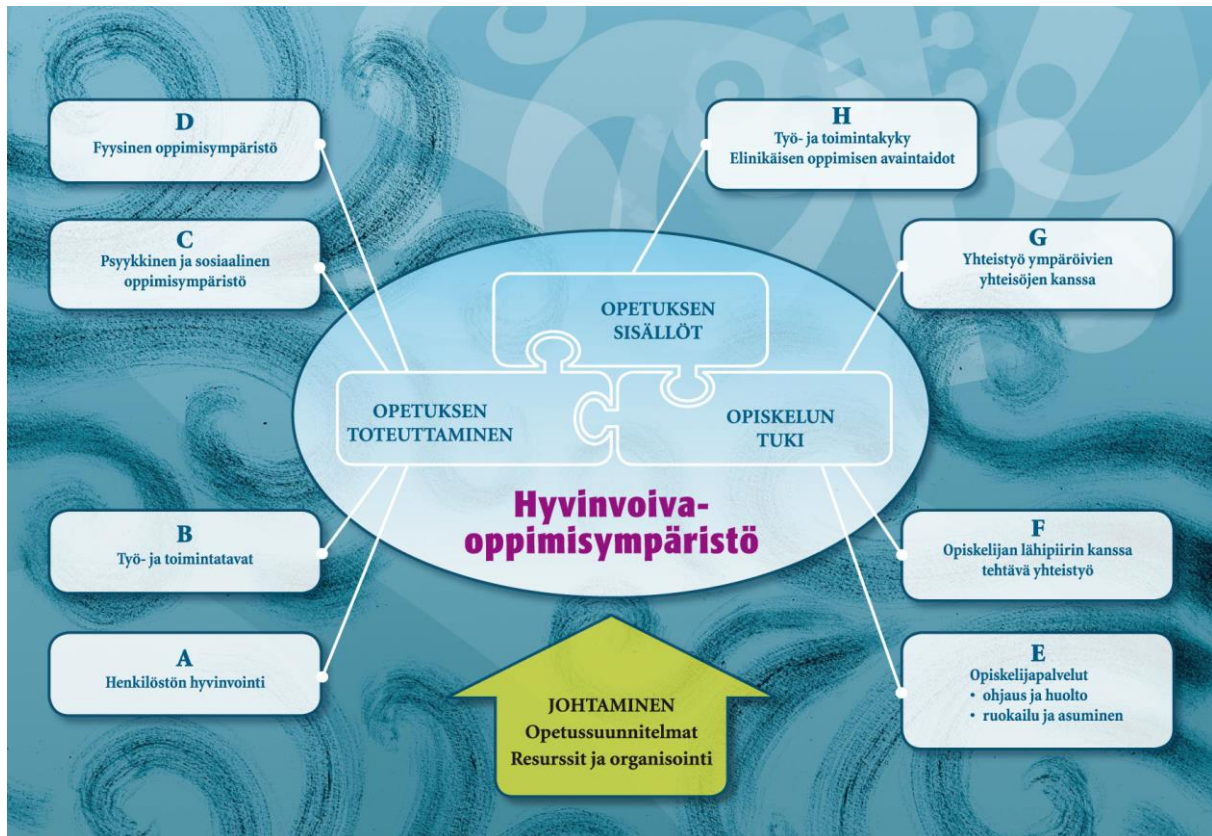
Yhteisöllisen opiskeluhoollon kehittämisen ja arvioinnin tukimateriaalina koulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset voivat hyödyntää SAKU ry:n, Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen ja OKKA-säätiön yhteistyössä kehittämää hyvinvoivan oppimisympäristön mallia ja sen toteutumisen tarkistuslistaa.

Vinkejä ja tukea oppilaitosten yhteisöllisyyden kehittämiseen löytyy mm. seuraavista julkaisuista:

- EHYT ry
  - Ryhmäilmiö
  - Tuunaa tapahtuma – opiskelijatapahtumien järjestäminen ammattioppilaitoksissa
- MLL ry
  - Ryhmää rakentamassa – Opas tutortoimintaan
- SAKU ry, SAKKI ry ja MLL ry
  - Tutortoiminta hyvinvoivan oppimisympäristön rakentajana
  - Tutortoiminnan käsikirja
- Suomen mielenterveysseura ry
  - Hyvinvoiva oppilaitos –julkaisu

Hyvinvoivan oppimisympäristön -malli ohjaa ammatillisen koulutuksen järjestäjiä tarkastelemaan koulutuksen järjestämistä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta. Hyvinvoivan oppimisympäristön mallissa on määritelty terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen keskeiset toimenpiteet johtamisen, opetuksen järjestämisen, opetuksen sisältöjen ja opetuksen tukipalvelujen toteuttamisessa. Malli tukee yhteisöllisen opiskeluhoillon käytäntöjen juurtumista koulutuksen järjestäjän ja oppilaitosten arkeen.

Hyvinvoivan oppimisympäristön toteutumisen arvioinnin välineeksi laaditut tarkistuslistat on esitelty tarkemmin käsikirjan liitteenä olevan opiskeluhoillon omavalvonnan mallin yhteydessä.

8. Yksilöllisen opiskeluhuollon toteuttaminen ja salassapitovelvoitteet

---

Opiskelijalla on oikeus halutessaan saada yksilökohtaista opiskeluhoitoa. Yksilökohtainen opiskeluhoito on tarkoitettu opiskelijan tueksi. Sillä tuetaan tarvittaessa myös huoltajia ja muita alaikäisen huolenpidosta ja kasvatuksesta vastaavia aikuisia heidän kasvatustyössään.

Yksilöllisen opiskeluhuollon toteuttamisesta säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain 3. luvussa. Monialaisen yksilöllisen opiskeluhuollon toteuttamisessa on salassapitovelvoitteiden johdosta huomioitava myös henkilötietolaki (523/1999) ja laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta L621/1999

8.1 Opiskelijan pääsy yksilöllisen opiskeluhuollon palveluihin

---

Opiskelija voi itse hakeutua kuraattori- ja psykologipalveluihin tai tulla niihin opettajan, huoltajien tai muiden tahojen aloitteesta ja ohjauksesta. Opiskelijalla on yksilökohtaisessa opiskeluhoitossa ikänsä ja kehitystasonsa mukainen itsenäinen asema.

Opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalvelut on järjestettävä siten, että opiskelija voi tarvittaessa päästä keskustelemaan henkilökohtaisessa tapaamisessa joko psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä ja kiireellisessä asiassa samana tai seuraavana työpäivänä. Asian kiireellisyyden arvioi psykologi tai kuraattori yhdessä opiskelijan kanssa ja se voidaan tehdä esimerkiksi puhelimitse.

Kiireellinen asia voi vaatia myös aivan välitöntä puuttumista. Opiskelijan asioissa voidaan asian laadun mukaisesti kääntyä myös koulu- ja opiskeluterveydenhuollon puoleen. Tärkeintä on, että opiskelija saa viivytyksettä tarvitsemansa avun.

Terveydenhoitajan palvelut opiskeluterveydenhuollossa on järjestettävä siten, että päivinä, jolloin terveydenhoitaja työskentelee kyseisessä oppilaitoksessa, hänen vastaanotolleen pääsee tarvittaessa ennalta ilmoitettuna ajankohtina ilman ajanvarausta. Muina ajankohtina terveydenhoitaja voi olla esimerkiksi puhelimella tavoitettavissa.

Opiskelijaa on edelleenkin ohjattava käyttämään opiskeluterveydenhuollon palveluja tarpeensa mukaisesti kuten ennenkin. Siten esimerkiksi huolen syntyessä opiskelijan terveydestä tai mielenterveydestä on täysin perusteltua ohjata häntä ensisijaisesti myös terveydenhoitajan vastaanotolle. Terveydenhoitaja voi tarvittaessa ohjata edelleen hänet tarvitsemiensa terveyspalvelujen piiriin tai muiden ammattilaisten puolelle. Siitä, tarvitseeko opiskelija terveydenhoitajan vai opiskeluhoollon psykologin tai kuraattorin palveluita, voi asiasta aina konsultoida näitä ammattilaisia.

Lukio- ja ammatillisessa koulutuksessa opiskelijan on sairaanhoidollisissa asioissa saatava arkipäivisin virka-aikana välittömästi yhteys opiskeluterveydenhuoltoon. Mikäli opiskelija ei voi saada yhteyttä opiskeluterveydenhuoltoon, on opiskelija ohjattava ottamaan yhteyttä terveydenhuollon muuhun toimintayksikköön, esim. terveyskeskuksen vastaanottoon. Terveydenhuollon ammattihenkilön on tehtävä hoidon tarpeen arviointi viimeistään kolmantena arkipäivänä siitä, kun opiskelija ottaa yhteyden opiskeluterveydenhuoltoon tai terveyskeskukseen, jollei arviota ole voitu tehdä ensimmäisen yhteydenoton aikana.

Oppilaitoksen tai opiskeluhoollon työntekijä on velvollinen ottamaan yhteyttä opiskeluhoollon kuraattoriin tai psykologiin silloin, kun hän toteaa opiskelijalla kyseisten palvelujen tarpeen. Yhteydenotto tehdään yhdessä opiskelijan kanssa ja samalla annetaan kuraattorille tai psykologille tuen tarpeen arvioimiseen tarvittavat tiedot. Mikäli yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä opiskelijan kanssa, on opiskelijalle annettava tieto yhteydenotosta. Myös huoltajalle on annettava tieto yhteydenotosta, ellei opiskelija sitä pätevästi kiellä ottaen huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa sekä asian laatu ja opiskelijan etu.

Myös oppilaitoksen ulkopuoliset tahot voivat olla yhteydessä kuraattoriin tai psykologiin. Koulun ulkopuolelta aloite voi tulla esimerkiksi muualta terveydenhuollosta, lastensuojelusta tai opiskelijan lähipiiristä.

8.2 Salassapitovelvoitteet

Yksilöllisessä opiskeluhoollissa käsiteltävät tiedot ovat lähes poikkeuksetta salassa pidettäviä. Opiskeluhoollon palveluissa tallennettavat potilas- ja asiakastiedot ovat luonteeltaan yksityiselämän suojan ydinalueeseen kuuluvia arkaluonteisia tietoja. Tällaisia arkaluonteisia henkilötietoja koskee henkilötietolain mukaan käsittelykielto, mistä poikkeuksena niitä saa kuitenkin käsitellä sosiaali- ja terveydenhuollon omassa toiminnassa.

Yksilökohtaisen opiskeluhoollon rekistereihin tallennettavien tietojen käsittelyyn sovelletaan yleislakeina ensisijaisesti julkisuuslakia ja toissijaisesti henkilötietolakia.

Opiskeluhooltolailla säädetään rajatusta mahdollisuudesta käsitellä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietoja sekä muita salassa pidettäviä henkilötietoja yksilökohtaisen opiskeluhoollon tarpeisiin ja tallentaa niitä opiskeluhoollon rekistereihin. Opiskeluhooltolain mukaan koulutuksen järjestäjä ei saa käyttää opiskeluhoollon rekisteriin sisältyviä tietoja muuhun kuin ko. yksilökohtaisen opiskeluhoollon palvelun järjestämiseen ja toteuttamiseen, ellei laissa säädetä toisin. Yleisemminkin henkilötietoja saa käsitellä vain samassa käyttötarkoituksessa, jossa ne on saatu ja tallennettu.

Salassapitovelvollisuus merkitsee, että salassapitovelvollinen ei saa antaa sivullisille yksilökohtaisen opiskeluhoollon asiakirjoihin sisältyviä tai muutoin tietoonsa saamia yksittäistä opiskelijaa koskevia salassa pidettäviä tietoja, jos siihen ei ole:

- Ao. henkilön suostumusta tai, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen laillisen edustajansa suostumusta, tai
- Tiedon luovuttamiseen oikeuttavaa säännöstä.

Sivullisella tarkoitetaan henkilöä, joka ei osallistu asianomaisen opiskelijan yksilökohtaisen opiskeluhoollon tarpeen selvittämiseen tai sen toteutukseen tai niihin liittyviin tehtäviin.

Salassapitovelvollisia ovat opiskeluhooltolain mukaan

- Oppilaitoksen henkilöstö
- Opiskeluhoollon palveluja toteuttavat ammattihenkilöt tai heidän toimeksiannostaan tai muutoin heidän lukuunsa opiskeluhoollon toimenpiteisiin osallistuvat ammattihenkilöt
- Opetusharjoittelua suorittavat
- Muut opetuksen tai yksilökohtaisen opiskeluhoollon toteutukseen osallistuvat
- Opetuksen ja koulutuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet.

Asiakirjasalaisuus merkitsee, että asiakirjaan tallennettua salassa pidettävää tietoa ei saa antaa sivulliselle. Asiakirjaa ei myöskään saa jättää näkyville esim. tietokoneen näytölle niin, että sivullinen voi asiakirjan nähdä. Salassa pidettävistä viranomaisen asiakirjoista on säädetty julkisuuslain 24 pykälässä.

Vaitiolovelvollisuus merkitsee, että salassa pidettävää tietoa ei saa ilmaista sivulliselle muullakaan tavoin, kuten esimerkiksi nyökkäämällä tai pudistamalla päätä tai erilaisin ilmein. Vaitiolovelvollisuus on jossain määrin laajempi kuin asiakirjasalaisuus, koska sen piiriin kuuluvat myös sellaiset salassa pidettävät tiedot, joita ei ole tallennettu asiakirjoihin.

Hyväksikäyttökielto merkitsee, että salassa pidettävää tietoa ei saa käyttää muussa kuin siinä tarkoituksessa, jossa tieto on saatu.

8.3 Oikeus poiketa salassapitovelvoitteista

Julkisuuslain mukaan salassa pidettävän tiedon saa antaa mm. silloin, kun luovutus perustuu

- lakiin
- sen henkilön suostumukseen, jonka suojaksi salassapitovelvollisuus on säädetty
- toimeksiantoon, jos salassa pidettävä tieto on tarpeen toimeksiannosta suoritettavaa tehtävää varten, eikä sen poistaminen pyyntöön liittyvästä aineistosta ole tarkoituksenmukaista, voidaan esimerkiksi konsultaatio- tai lausuntopyyntöissä ilmaista salassa pidettäviä tietoja.

Opiskeluhooltolain mukaan oppilaitoksen tai opiskeluhoollon henkilöstöön kuuluvalla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus tehdä poliisi-ilmoitus väkivallan uhasta oma-aloitteisesti, jos hän saa tehtävässään tiedon, jonka perusteella arvioi, että jotakuta henkilöä tai hänen läheistään uhkaa väkivalta. Uhka voi olla perheen sisäinen tai lähisuhteeseen liittyvä taikka toiseen opiskelijaan tai oppilaitokseen kohdistuva.

Monialaisen asiantuntijaryhmän työskentelyn yhteydessä opiskeluhooltorekisteriin tallennettuja tietoja saa antaa sivulliselle vain, jos siihen on

- luovuttamiseen oikeuttava lain säännös, tai
- asianomaisen henkilön kirjallinen, yksilöity suostumus.

Säännöksessä tarkoitettu asianomainen henkilö on opiskelija itse taikka muu yksityishenkilö, joka on kertonut monialaisen asiantuntijaryhmän toiminnan yhteydessä itsestään tai muista yksityishenkilöistä salassa pidettäviä tietoja, tai jota koskevia tietoja sinne on muutoin tallennettu.

Jos tietoja luovutetaan sivulliselle suostumuksella, on suostumuksen oltava kirjallinen. Se on myös yksilöitävä siten, että suostumuksesta voidaan päätellä, mitä tietoja, kenelle ja missä tarkoituksessa saa antaa.

Jos opiskeluhooltorekisterin salassa pidettäviä tietoja luovutetaan pyynnöstä lain nojalla sivulliselle, on tiedon pyytäjän perusteltava pyyntönsä, selvitettävä mihin tarkoitukseen hän tietoja pyytää sekä esitettävä, minkä säännöksen nojalla hän on oikeutettu tiedot saamaan. Pyyntö on syytä aina pyytää kirjallisena ja tallentaa opiskeluhooltorekisteriin.

Yksilökohtaisen opiskeluhoollon rekistereihin sisältyviä tietoja on oikeus luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla. Ennen käyttöyhteyden avaamista varmistuttava, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti

8.4 Oikeus poiketa salassapitovelvoitteista opiskeluhoollon tehtävissä

Opiskeluhooltolain 23 § mukaan niillä ammattilaisilla, jotka osallistuvat yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestämiseen ja toteuttamiseen, on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sellaiset salassa pidettävätkin tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestämiseksi tai toteuttamiseksi. Samoin edellytyksin tietoja voi luovuttaa myös opiskeluhoollosta vastaavalle viranomaiselle.

Tämä säännös antaa opiskeluhoollossa toimiville eri ammattilaisille rajatun mahdollisuuden keskustella yhdessä siitä, olisiko jollekulle opiskelijalle tarvetta tarjota yksilökohtaisen opiskeluhoollon tukea:

- yksittäisenä opiskeluhoollon palveluna
- monialaisen asiantuntijaryhmän tukena
- kuka ottaa vastuun asian eteenpäin viemisestä opiskelijan tai tarvittaessa huoltajan kanssa.

Säännöksessä rajataan mahdollisuus vaihtaa salassa pidettäviä tietoja kuitenkin vain opiskeluhoollon järjestämisen ja toteuttamisen kannalta välttämättömiin tietoihin.

Monialaisessa asiantuntijaryhmässä on sallittua keskustella juuri tuon ryhmän antaman tuen toteuttamisen kannalta välttämättömistä seikoista riippumatta salassapitovelvoitteista. Tämä antaa mahdollisuuden ilmaista ryhmän jäsenten kesken arkaluonteisia ja salassa pidettäviä tietoja huomattavasti laajemmin kuin tuen tarpeen arviointi tai sen järjestäminen edellyttävät. Opiskelijaa on informoitava tästä ennen kuin hän antaa suostumuksensa. Näin säilytetään myös opiskelijan luottamus ryhmän toiminnan aikana ja sen jälkeen.

Säännös ei oikeuta siihen, että opiskeluhuollon nimissä muussa tarkoituksessa ilmaistaan yksittäisissä opiskeluhuollon palveluissa saatuja tietoja muille opiskeluhuoltoa toteuttaville. Jos esimerkiksi terveydenhoitaja arvioi, että opiskelija hyötyisi kuraattorin tai psykologin palveluista, mutta ei katso tarpeelliseksi laajemman asiantuntijaryhmän kokoamista tai asian arvioimista opetushenkilöstön edustajien kanssa, on oikea menettely ottaa asia puheeksi opiskelijan kanssa henkilökohtaisesti.

On myös täysin sopivaa koota opiskelijan tueksi opiskeluhuollon palveluiden (opiskeluhuollon kuraattori ja psykologi sekä koulu- tai opiskeluterveydenhuolto) eri toimijoiden kesken yhteinen palaveri, jossa nuo osapuolet suostumuksen varaisesti ilmaisevat toisilleen tietoja oman ammattialansa normien ja toimintakäytäntöjen mukaisesti. Näistä ei informoida ilman opiskelijan suostumusta laajemmin muita opiskeluhuollon osapuolia opiskeluhuollon tarpeen laajempi selvittely muuta edellyttä. Tällöinkin se on luottamuksen säilyttämiseksi syytä tehdä avoimesti niin, että asianomaiset ovat siitä tietoisia, koska koko yksilökohtainen opiskeluhuolto on vapaaehtoisuuteen ja luottamukseen perustuvaa tukea. Sitä ei voida toteuttaa ilman asianomaisten omaa suostumusta ja myötävaikutusta.

Monialaisen asiantuntijaryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa muilta tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta, ja siinä tarkoituksessa ilmaista heille sellaiset salassa pidettävätkin tiedot, jotka ovat välttämättömiä tuon konsultaation antamiseksi. Konsultaatiota ei kuitenkaan tässä tilanteessa voida pyytää sellaiselta asiantuntijalta, jonka osallistumisen monialaisen asiantuntijaryhmän toimintaan opiskelija on kieltänyt.

8.5 Velvollisuus luovuttaa salassa pidettäviä tietoja

Useissa eri laeissa säädetään viranomaisten oikeudesta saada salassa pidettäviä tietoja taikka velvollisuudesta luovuttaa tietyille viranomaiselle niitä.

Kaikkia opiskeluhuoltoon osallistuvia ammattiryhmiä koskee sosiaali- ja terveysministeriön 20 §, joka velvoittaa sekä yksityisiä että julkisia sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottajia sekä opetuksen ja koulutuksen järjestäjiä luovuttamaan salassa pidettäviä tietoja sosiaali- ja terveysministeriön laissa säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi. Saman lain 18 §:n velvoittaa opiskeluhuollon kuraattoria antamaan poliisille, syyttäjälle ja tuomioistuimille tietoja tietyin edellytyksin ja toisaalta oikeuttaa luovuttamaan niitä oma-aloitteisestikin tietyin kriteerein. Terveystieteiden ammattihenkilöitä puolestaan koskee todistamiskielto, joka sallii tietojen luovuttamisen näille vain rajatuin perustein.

Tietoihin oikeutetulta viranomaiselta voi edellyttää, että se pyytää tietoja kirjallisesti, perustelee pyyntönsä, selvittää tiedon käyttötarkoituksen sekä ilmaisee säännöksen, johon tiedonsaantioikeus perustuu.

8.6 Tietojen luovuttaminen ja niiden käsittely etsivässä nuorisotyössä

Nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot on sen estämättä, mitä tietojen salassapidosta säädetään, luovutettava nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten seuraavasti:

- opetuksen järjestäjän on luovutettava tiedot perusopetuksen päättäneestä nuoresta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin;
- koulutuksen järjestäjän on luovutettava tiedot nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa tai lukiokoulutuksessa;
- puolustusvoimien ja siviilipalveluskeskuksen on luovutettava tiedot nuoresta, joka vapautetaan varusmies- tai siviilipalveluksesta palveluskelpoisuuden puuttumisen takia tai joka keskeyttää palveluksen.

Etsivää nuorisotyötä varten luovutettavat yksilöinti- ja yhteystiedot voidaan toimittaa sähköisesti. Etsivässä nuorisotyössä voidaan yhdistää tehtävässä saadut tiedot tai muutoin käsitellä niitä tuen tarpeessa olevien nuorten yksilöimiseksi ja etsivän nuorisotyön tehtävien hoitamiseksi. Käsiteltäessä yksittäistä nuorta koskevaa asiaa etsivässä nuorisotyössä kirjataan nuoren yhteys- ja yksilöintitietojen ilmoittaja, päätetyt jatkotoimenpiteet sekä, mitä tietoja nuoresta on annettu ja kenelle niitä on annettu. Henkilötietojen käsittelystä vastaa rekisterinpitäjänä kunta.

Etsivän nuorisotyön tehtävien hoitamisessa saatuja nuorta koskevia tietoja saadaan luovuttaa edelleen toiselle viranomaiselle vain nuoren ja, jos nuori on alaikäinen, myös hänen huoltajansa suostumuksella. Alaikäinen nuori voi kuitenkin kehitystään vastaavasti päättää itseään koskevien tietojen luovuttamisesta. Tiedot on hävitettävä heti, kun ne eivät ole välttämättömiä tehtävän hoitamiseksi.

Etsivän nuorisotyön tehtäviä hoitava ei saa ilman nuoren ja, jos nuori on alaikäinen, myös hänen huoltajansa suostumusta ilmaista sivullisille, mitä hän tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan saa tietää nuoren henkilökohtaisista oloista, terveydentilasta, nuoren saamista etuuksista, tukitoimista tai taloudellisesta asemasta.

9. Opiskeluhuollon ja opiskelijan lähipiirin välinen yhteistyö

Oppilaitoksen ja opiskelijan lähipiirin välisen yhteistyön tavoitteena on tukea opiskelijan kasvua ja kehitystä. Yhteistyön myötä vahvistetaan osaltaan opiskelijan itsenäisyyttä ja vastuullisuutta sekä edistetään opiskelun sujumista. Lisäksi huolehditaan siitä, että opiskelija saa tarvittaessa tukea terveyteensä, turvallisuuteensa ja hyvinvointiinsa liittyvissä asioissa. Oppilaitoksen aloitteellisuus on tärkeää, kun luodaan myönteistä vuorovaikutusta ja ylläpidetään sitä. Yhteistyössä on huomioitava myös erityistä tukea tarvitsevien sekä eri kieli- ja kulttuuritaustaisten opiskelijoiden yksilölliset tarpeet sekä heidän arjenhallintataidot ja opiskelun tukeminen.

Säännöllinen vuoropuhelu oppilaitoksen ja kodin kesken helpottaa asioiden hoitamista ongelmatilanteissa. Yhteistyön merkitys korostuu erityisesti muutosvaiheissa. Yhteistyötä oppilaitoksen ja kodin kesken tehdään monikanavaisesti. Tärkeä osa yhteistyötä ovat yhteiset tilaisuudet, kuten esimerkiksi kotiväenillat, juhlat, avoimien ovien päivät ja yhteiset retket. Ryhmäkohtaisia yhteistyömuotoja voivat olla muun muassa opiskelijoiden huoltajien kokoukset ja keskustelutilaisuudet, nuorten opiskelun tavoitteita ja arviointia koskevat keskustelut ryhmissä sekä omat juhlat ja retket. Yhteistyötapoja ovat myös puhelinkeskustelut, kirjalliset tiedotteet, sähköpostiviestit ja muu sähköinen viestintä.

10. Opiskeluhuollosta tiedottaminen ja viestintä

Tiedottaminen on osa yhteisöviestintää, joka sisältää sekä organisaation sisäisen että ulkoisen vuoropuhelun. Hyvä viestintä tukee osaltaan myös yhteisön hyvinvointia.

Koulutuksen järjestäjän lakisääteinen ja muu toiminta edellyttävät jatkuvaa vuorovaikutusta ja yhteydenpitoa lukuisten erilaisten toimijoiden kanssa. Yhtenä perusteena ovat erilaiset tiedottamiseen liittyvät velvollisuudet ja vastuut. Koulutuksen järjestäjän on seurattava myös toimintaympäristössä tapahtuvia muutoksia sekä niistä aiheutuvaa julkista keskustelua.

Opiskelijoiden ohjaaminen koulutuksen ulkopuolisiin palveluihin edellyttää koulutuksen järjestäjältä tietämystä tarjolla olevista palveluista ja niistä vastaavista viranomaisista. Opiskeluhuollon näkökulmasta keskeistä on hyvä, toimiva yhteydenpito erityisesti kunnan sosiaali- ja terveystoimen kanssa.

Hyvä tiedottaminen ja viestintä tukevat osaltaan opiskelijan kiinnittymistä opintoihinsa ja tutkinnon suorittamista normiajassa. Onnistunut tiedottaminen ja viestintä on lähtökohtaisesti monipuolista ja. Käytettävä tiedotusmateriaali on sekä kohderyhmälähtöistä että tilannekohtaista.

11. Opiskeluhuollon seuranta ja valvonta

Opetushallitus ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos seuraavat yhteistyössä opiskeluhuollon toteutumista ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti. Eduskunnan lausuman mukaan koko lain toimeenpanon seuranta valmistuu keväällä 2018.

Koulutuksen järjestäjän on arvioitava opiskeluhuollon toteutumista ja vaikuttavuutta yhteistyössä kunnan opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa sekä osallistuttava ulkopuoliseen opiskeluhoitoa koskevaan arviointiin. Arvioinnin keskeiset tulokset on julkistettava. Koulutuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä toimitettava Opetushallitukselle sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle opiskeluhuollon valtakunnallisessa arvioinnissa, kehittämisessä, tilastoinnissa ja seurannassa tarvittavat tiedot.

Koulutuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa opiskeluhuollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta.

Aluehallintovirastolla on oikeus oma-aloitteisesti ottaa tutkittavaksi, onko koulutuksen järjestäjä järjestänyt 6 §:ssä säädetyn opetussuunnitelman mukaisen opiskeluhuollon tämän lain mukaisesti.

Liite 1 Opiskeluhuollon omavalvontamalli

Opiskeluhuollon omavalvonnasta säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287 /2013) 26 pykälässä. Laki velvoittaa koulutuksen järjestäjän vastaamaan opiskeluhuollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikunnan opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa

Lain 7 ja 8 pykälissä säädettyjen opiskeluhuollon palvelujen ohjauksesta ja valvonnasta säädetään lisäksi sosiaalihuoltolain (710/1982) 3. pykälässä ja kansanterveyslain (66/1972) 2 pykälässä.

Aluehallintovirastolla on oikeus oma-aloitteisesti ottaa tutkittavaksi, onko koulutuksen järjestäjä järjestänyt 6 §:ssä säädetyn opetussuunnitelman mukaisen opiskeluhuollon tämän lain mukaisesti.

EHO-malli

Koulutuskeskus Sedun koordinoimassa Ennaltaehkäisy, hyvinvointi ja osallisuus opiskeluhuollossa (EHO) – hankkeessa on laadittu ja pilotoitu malli koulutuksen järjestäjän ja oppilaitosten opiskeluhuollon omavalvonnan toteuttamiseen.

EHO-mallissa omavalvonta perustuu koulutuksen järjestäjän opiskeluhuollon ohjausryhmän koordinointiin ja oppilaitosten tai opetusyksiköiden toiminnan itsearviointiin neljällä eri tasolla.

Jatkuva seuranta =jakso- tai kk-seuranta + lukuvuositason koonti

- Työajanseurannat yhteisöllisen ja yksilöllisen opiskeluhuollon osalta
- Palvelujen käyttö ja palvelujen ajalliset toteutumiset
- Sopimusten toteutumisen seuranta

Lukuvuositaso = lukuvuoden toteutumisen arviointi oppilaitoksissa / opetusyksiköissä

- Opiskeluhuoltoryhmien itsearviointi opiskeluhuollon tarkistuslistaa käyttäen
- Opiskelijakyselyjen tulosten arviointi opiskeluhuollon näkökulmasta

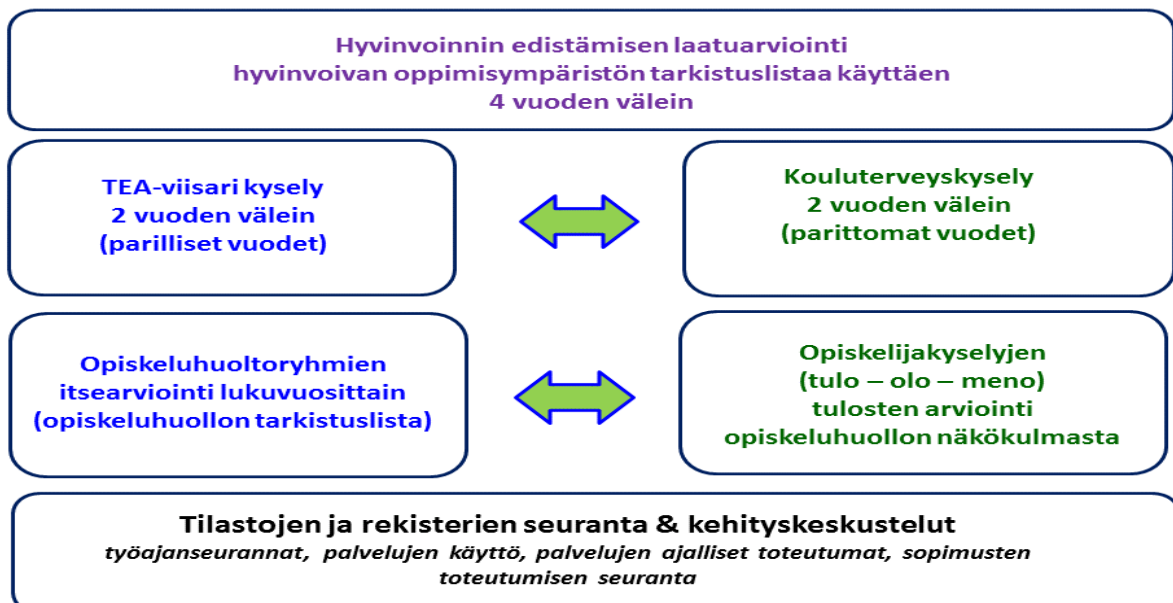
Valtakunnallisen tiedonkeruun hyödyntäminen 2 vuoden välein

- Koulutuksen järjestäjän toimenpiteitä arvioiva TEA-viisari kysely parillisina vuosina
- Kouluterveyskyselyn hyödyntäminen parittomina vuosina

Koulutuksen järjestäjä –tasoinen hyvinvoivan oppimisympäristön toteutumisen itsearviointi

- Hyvinvoivan oppimisympäristön tarkistuslistan mukainen arviointi 4 vuoden välein
- Tuloksia hyödynnetään opiskeluhuollon ohjausryhmän kehittämistyössä ja kuntien hyvinvointisuunnitelmien päivityksessä.

Opiskeluhuollon omavalvonnan kokonaisuus

Liite 2 Omavalvonnan tarkistuslistat

Opiskeluhuollon tarkistuslistojen avulla voidaan arvioida opiskeluhuollon toteutumista ja toiminnan laatua suhteessa lainsäädännön tarkoittamiin tavoitteisiin. Tarkistuslistoja on kolme:

- Koulutuksen järjestäjän tarkistuslista
- Oppilaitoksen / opetusyksikön tarkistuslista
- Monialaisen yhteistyön toteutumisen tarkistuslista

Tarkistuslistat sisältävät opiskeluhuollon lain yksityiskohtaisissa perusteluissa esitettyjen tavoitteiden mukaisia väittämiä. Väittämien alakohtina on yksityiskohtaisempia osoittimia, joiden avulla väittämän kokonaisuutta voidaan arvioida.

Arviointi on 3-portainen: 0 tarkoittaa, että väittäjä tai osoitin ei toteudu. 1 tarkoittaa toiminnan toteutuvan, mutta kaipaavan kehittämistä, joko omassa, sopimusosapuolen tai molempien toiminnassa. 2 tarkoittaa toiminnan toteutuvan lain tarkoittamassa hengessä riittävän hyvin. Tarkistuslistoilla on siis tarkoitus kartoittaa kehittämistarpeita siten, että 0-kohdat nousevat ensisijaisiksi kehittämiskohteiksi. Tavoitteena tulee olla tila, jossa arvioinnissa ei ole yhtään 0-arvosanaa ja pidemmällä tähtäimellä arvosanan 2 tulisi olla hallitseva arvosana ($KA > 1,5$).

Koulutuksen järjestäjä voi toteuttaa arvioinnin myös 4-portaisena, jolloin ei ole ns. keskimääräistä arvoa. Asiat eivät toteudu lainkaan, toteutuvat huonosti, toteutuvat riittävän hyvin tai toteutuvat erittäin hyvin.

Numeroarviointia tärkeämpää on yhteisen kielen ja yhteisen toimintakulttuurin kehittäminen. Onkin tärkeää, että arviointi toteutetaan keskustelutilaisuuksina. Tilaisuuksissa syntyy usein välittömiä kehittämistarpeita ja ideoita. Ne tulisi kirjata ylös arvioinnin yhteydessä.

Tarkistuslistat ovat muokattavissa erilaisten koulutuksen järjestäjien, oppilaitosten ja opiskeluyksiköiden tarpeisiin lataamalla ns. peruslomakkeet word-muodossa ja muokkaamalla niitä omaan toimintaympäristöön osana arviointityötä.

Koulutuksen järjestäjille ja oppilaitoksille on laadittu myös hyvinvoivan oppimisympäristön malli ja siihen liittyvä tarkistuslista, jolla kartoitetaan terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen johtamisen, opetuksen järjestämisen, opetuksen sisältöjen ja opetuksen tukipalvelujen näkökulmasta.

Hyvinvoivan oppimisympäristön tarkistuslistan avulla on tarkoitus arvioida koulutuksen järjestäjän ja sen oppilaitosten tai opetusyksiköiden terveyden ja hyvinvoinnin toteutumista laajana laadullisena terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen arviointina. Hyvinvoivan oppimisympäristön arviointi suositellaan tehtäväksi noin 4 vuoden välein siten, että tuloksia voidaan hyödyntää kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman päivityksissä. Laatuarvioinnin tarkoitus on kartoittaa koulutuksen järjestäjien ja sen oppilaitosten tai opetuspisteiden opiskeluhuollon toteutuminen niin koulutuksen järjestäjän kuin kuntasektorin vastualueilla ja lisätä kaikkien toimijoiden yhteistyötä tekemällä toiminnasta näkyvää.

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhuollon tarkistuslista

0 = Ei toteudu, 1 = Toteutuu, mutta selkeä kehittämistarve, 2 = Toteutuu riittävän hyvin

0-1-2

Koulutuksen järjestäjän ja oppilaitosten sijaintikuntien yhteistyö toimii

- Koulutuksen järjestäjällä on edustaja kunnan/kuntien nuorten ohjaus- ja palveluverkostossa.
- Koulutuksen järjestäjän tarpeet on huomioitu oppilaitosten sijaintikuntien lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmissa.
- Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon toimintaohjelma on valmisteltu yhteistyössä oppilas- ja opiskelijahuollon, sosiaalihuollon ja opetustoimen kanssa. Toimintaohjelman tarkistamisesta ja päivittämisestä huolehditaan.
- Koulutuksen järjestäjällä on sopimukset opiskeluhuollon sosiaali- ja terveyspalvelujen toteuttamisesta oppilaitosten sijaintikuntien ja tarvittaessa palveluja tuottavien kuntayhtymien kanssa.
- Opiskelijahuoltoa ja kodin ja oppilaitoksen yhteistyötä koskevat suunnitelmat on laadittu koulutusyksikön sijaintikunnan tai kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa.

Opiskeluhoolto toteutuu opiskelijoille tasa-arvoisesti oppilaitoksen tai opetuspisteen sijaintikunnasta riippumatta.

- Koulutuksen järjestäjällä on lakien, asetusten ja ohjeiden mukaiset opiskeluhoollon suunnitelmat
- Palvelut ovat opiskelijoille tasapuolisesti saatavilla koulutuksen järjestäjän eri oppilaitoksissa ja toimipisteissä.
- Opiskelijahuollosta on laadittu prosessikuvaus ja opiskeluhoolto on organisoitu koulutuksen järjestäjän organisaatio ja toimintaympäristö huomioiden toimivaksi ja lain tarkoitusta palvelevaksi.
- Opiskeluhoollon toimintaa ohjaavat selkeät tavoitteet joiden toteutumista seurataan.
- Opiskeluhooltotyöhön on varattu riittävät resurssit ja siihen osallistuminen on kirjattu toimenkuviin. Henkilöstö tuntee vastualueisiinsa liittyvien säännösten ja määräysten merkityksen omassa toiminnassaan.
- Opiskeluhoollossa korostuu opiskelijoiden neuvonta, ohjaus ja opiskelijan kasvun tuki kaikissa opiskelun vaiheissa ja opettajat osaavat ohjata opiskelijoita heidän tarvitsemiinsa palveluihin.

<p>Oppilaitosten opiskeluhuollon toteutumista seurataan</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oppilaitoksilla / opetusyksiköillä on oppilaitoskohtaiset opiskeluhoitosuunnitelmat • Koulutuksen järjestäjällä on käytössä opiskeluhuollon omavalvontajärjestelmä, jonka avulla arvioidaan koulutuksen järjestäjän ja oppilaitosten opiskeluhoitosuunnitelmien toteutumista • Opiskelijoiden terveys-, turvallisuus- ja viihtyvyykokemuksia kartoitetaan säännöllisesti • Kyselyjen tuloksista ja niistä syntyvistä kehittämistoimenpiteistä tiedotetaan henkilöstölle, opiskelijoille ja huoltajille. 	
<p>Opiskelijat tulevat kuulluiksi ja he voivat vaikuttaa opiskeluyhteisössä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koulutuksen järjestäjällä on oppilaitoksissa opiskelijakunta ja sitä ohjaava henkilöstön edustaja. • Opiskelijakunnan hallitusta kuullaan opiskeluhuollon suunnitelmia laadittaessa ja tarkistettaessa • Opiskelijoita kuullaan palvelujen saatavuudesta. • Lisäksi oppilaitoksilla on muitakin opiskelijoiden kuulemisen käytäntöjä. 	
<p>Koulutuksen järjestäjä ja sen oppilaitokset toteuttavat opiskeluhoitoa monialaisena yhteistyönä alueen toimijoiden vahvuuksia hyödyntäen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koulutuksen järjestäjällä on sopimukset sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista kaikille oppilaitoksille ja yksiköille siten, että kaikki opiskelijat ovat palvelujen piirissä ja palvelut toteutuvat oppilaitos- /opetusyksikkötasolla. • Koulutuksen järjestäjä ja oppilaitokset tekevät yhteistyötä myös nuorisotoimen ja kolmannen sektorin kanssa <p><i>kts. erillinen monilaisen yhteistyön tarkistuslista.</i></p>	

Oppilaitoksen / opetusyksikön opiskeluhuollon tarkistuslista

0 = Ei toteudu, 1 = Toteutuu, mutta selkeä kehittämistarve, 2 = Toteutuu riittävän hyvin

0-1-2

Oppilaitoksen opiskeluhuollon suunnitelma yhdessä terveyttä, turvallisuutta ja viihtyvyyttä koskevien määräysten ja ohjeiden kanssa muodostavat hyvinvointia edistävän kokonaisuuden.

- Oppilaitoksessa tai opetuspisteessä on opiskeluhuollon suunnitelma ja sen toteutumista seurataan.
- Järjestyssäännöt ja muut oppilaitoksessa sovellettavat järjestys- ja turvallisuusmääräykset ja ohjeet edistävät sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä oppilaitosyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.
- Lakisääteiset suunnitelmat ja toimintaohjeet ovat ajan tasalla ja ne tunnetaan.
  - Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma
  - Suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
  - Oppilaitoksen päihdeohjelma (koskee erityisesti SORA-lain piiriin kuuluvia aloja)
  - Varhaisen puuttumisen toimintaohjeet
  - Toimintaohjeet käyttäytymishäiriöiden, väkivallan, tapaturmien, onnettomuuksien ja kuolemantapausten varalta
  - Kriisisuunnitelma

Opiskeluhuollon tavoitteiden toteutumista seurataan ja arvioidaan.

- Oppilaitoksella on käytössä opiskeluhuollon omavalvontajärjestelmä.
- Oppilaitoksen opiskeluhuoltoryhmä osallistuu THL:n ja OPH:n TEA-viisarikyselyyn parillisina vuosina.
- Opiskelijoiden terveys-, turvallisuus- ja viihtyvyykokemuksia kartoitetaan säännöllisesti.
- Kyselyjen tuloksista ja niistä syntyvistä kehittämistoimenpiteistä tiedotetaan henkilöstölle, opiskelijoille ja huoltajille.
- Oppilaitoksella on olemassa toimivat käytännöt ja ohjeet onnettomuuksien, tapaturmien sekä vaara-, konflikti- ja läheltä piti -tilanteiden kirjaamisesta ja raportoinnista sekä tilanteiden välittömästä käsittelystä.
- Mahdollisten korjaavien ja ennaltaehkäisevien toimenpiteiden käynnistämisestä sekä niiden toteutumisen ja riittävyyden varmistamisesta tiedotetaan henkilökunnalle, opiskelijoille ja huoltajille.

Opiskelijoiden osallisuuden toteutuminen

- Opiskelijakunta- ja tutor-toiminnalla edistetään yhteisöllisyyttä luomalla opiskelijoille mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua oppilaitoksen asioihin.
- Oppilaitoksessa järjestetään turvallisuuteen, terveyteen ja viihtyvyyteen liittyviä teemapäiviä, joiden ideoinnissa, suunnittelussa ja toteutuksessa opiskelijat ovat mukana.
- Opiskelijoita kannustetaan osallistumaan harrastustoimintaan ja aktiivinen osallistuminen huomioidaan.
- Oppilaitoksessa tehdään yhteistyötä kunnan nuoriso- ja vapaa-ajantoimen sekä järjestöjen kanssa.

Oppilaitoksen ja kodin välisen yhteistyön toteutuminen

- Oppilaitoksissa järjestetään tilaisuuksia ja toimintoja, joissa opiskelijoiden lähipiiri voi tutustua oppilaitokseen ja sen toimintaan, kuten esimerkiksi avoimet ovet ja asuntolaillat Oppilaitoksesta tiedotetaan huoltajille oppilaitoksen opiskeluhuollon ajankohtaisista asioista.

Opiskeluhuollosta tiedottaminen	
0 = Ei toteudu, 1 = Toteutuu, mutta selkeä kehittämistarve, 2 = Toteutuu riittävän hyvin	0-1-2
<ul style="list-style-type: none"> • Tietoa jaetaan verkkosivuilla sosiaalisessa mediassa, painetuissa julkaisuissa ja alueen tiedotusvälineissä. • Tiedotusmateriaaleissa esitellään opiskeluhuollon palvelut ja yhteiskunnan opiskelijoille tarjoamat tukipalvelut • Opiskeluhuollon palvelujen esittely sisältyy opiskelupaikan saaneille lähetettävään infokirjeeseen tai opinto-oppaaseen • Opiskeluhuollon palveluja esitellään kotiväen illoissa ja avointen ovien päivissä. Palvelut näkyvät myös alaikäisten opiskelijoiden huoltajille lähetettävissä tiedotteissa • Opiskeluhuollon nivelvaihepalaverit ja tiedonsiirtokäytännöt ovat oppilaitosarjessa toimivia käytäntöjä. • Sähköiset alustat ovat niitä tarvitsevan henkilöstön käytössä niin opiskelijaryhmää kuin yksittäistä opiskelijaa koskevaan tiedottamiseen. • Perinteiset ilmoitustaulut ovat käytössä • Opiskelijoille suunnatussa tiedottamisessa hyödynnetään sosiaalista mediaa ja mobiiliviestintää. • Tiedotustilaisuuksia ja vuorovaikutteisia keskustelufoorumeita järjestetään opiskelijoille ja heidän huoltajilleen sekä sidosryhmille siten, että ne koskettavat opiskelijoita ja heidän huoltajiaan koko opiskeluajan. • Opiskeluhuollon toiminnasta tiedotetaan myönteiseen sävyyn. • Ongelmista tiedotetaan heti niiden ilmaantuessa. • Epäkohtiin puuttumisesta ja niiden korjaamisesta tiedotetaan jo asioiden käsittelyvaiheessa. Niin ikään tiedotetaan myöhemmin tehtävistä päätöksistä. <p>Kriisiviestintä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koulutuksen järjestäjän kriisisuunnitelmasta löytyvät viestintäohjeet myös erilaisiin kriisitilanteisiin. • Kriisisuunnitelma käydään läpi henkilöstön kanssa läpi jokaisen lukuvuoden alussa. 	
Asuntolatoiminta osana opiskeluhoitoa	
<ul style="list-style-type: none"> • Koulutuksen järjestäjän opiskelija-asuntoloissa on asuntolaohjaaja, joka kuuluu oppilaitoksen opiskelijahuoltoryhmään. • Asuntolatoiminnan avulla vahvistetaan opiskelijoiden arjen taitojen hallintaa ja opiskeluhoollon yhteisöllistä työtä kohdistetaan asuntolatoimintaan • 	

Opiskeluhuollon monialaisen yhteistyön tarkistuslista

0 = Ei toteudu, 1 = Toteutuu, mutta selkeä kehittämistarve,
2 = Toteutuu riittävän hyvin

0-1-2

Koulutuksen järjestäjällä on sopimukset lakisääteisistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista kaikille oppilaitoksille ja yksiköille siten, että kaikki opiskelijat ovat palvelujen piirissä ja palvelut toteutuvat oppilaitos- /opetusyksikötasolla. Ammatillisen koulutuksen opiskeluhuollon palveluissa huomioidaan myös työelämäjaksot ja työssäoppimispaikat. Lisäksi opiskeluhuollossa tehdään yhteistyötä nuorisotoimen ja kolmannen sektorin kanssa.

Opiskeluterveydenhuolto

- Terveydenhoitaja osallistuu opiskeluhoitoryhmien toimintaan ja yhteisölliseen opiskeluhooltoon.
- Opiskelijaterveydenhuollossa toteutuvat lakisääteiset terveystarkistukset ja terveydenhoitaja on tavoitettavissa ilman ajanvarausta.
- Terveydenhoitajat antavat opiskelijoille terveysneuvontaa sekä ryhmätasolla että vastaanotolla henkilökohtaisissa keskusteluissa.
- Terveydenhoitaja arvioi myös opiskelijoiden terveydellisiä edellytyksiä opiskella kyseisellä alalla.
-

Lääkäripalvelut

- Määräaikaistarkastukset toteutuvat
- Lääkäripalvelut vastaavat opiskelijaterveydenhuollon tavoitteita ja opiskelijoiden tarpeita
- Lääkäreillä on riittävästi aikaa paneutua myös ongelmiin ennalta ehkäisevään yhteisölliseen opiskeluhooltoon.

Kuraattori ja psykologi palvelut

- Koulutuksen järjestäjällä on sopimus kuraattori ja psykologipalvelujen tuottamisesta sekä ohjeet näihin palveluihin ohjaamisesta
- Oppilaitoksissa tehdään uupumusta ja masennusta ennalta ehkäisevää työtä.
- Kuraattorit ja psykologit ovat ryhmänohjaajien ohella keskeisessä roolissa yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamisessa.
- Kuraattori on keskeisessä roolissa sosiaalipalveluista tiedottamisessa ja ohjaamisessa sekä muussa verkostotyössä.
- Kuraattorin tai psykologin puheille pääsee viimeistään 7. työpäivänä pyynnöstä ja kiireellisessä tapauksessa viimeistään seuraavana työpäivänä.

Lastensuojelu

- Koulutuksen järjestäjällä on edustus oppilaitosten sijaintipaikkakuntien nuorten ohjaus- ja palveluverkostossa.
- Yhteistyö lastensuojeluviranomaisten kanssa on joustavaa ja lastensuojeluviranomaisten asiantuntemus saadaan tarvittaessa viiveettä hyödynnetyksi opiskelijan parhaaksi.
- Palveluihin ohjaamisesta on laadittu ohjeet.

Kuntoutus

- Ammatillisen koulutuksen opiskelijalla on oikeus saada asiansa käsiteltäväksi kuntoutuksen asiakasyhteistyöryhmän käsittelyyn.
- Koulutuksen järjestäjällä on suunnitelma ja ohjeet päihteiden käyttöön puuttumiseen ja tarvittaessa hoitoon ohjaukseen.

0 = Ei toteudu, 1 = Toteutuu, mutta selkeä kehittämistarve, 2 = Toteutuu riittävän hyvin	0-1-2
<p>Nuorisotoimen palvelut</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koulutuksen järjestäjä ja oppilaitokset tekevät yhteistyötä kunnan nuorisotoimen kanssa. • Opiskelijoita kannustetaan osallistumaan kunnan järjestämään nuorisotoimintaan. • Koulutuksen järjestäjällä on toimintamalli tietojen siirrosta kuntien etsivälle nuorisotyölle. 	
<p>Palo- ja pelastustoimi sekä poliisi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koulutuksen järjestäjän ja oppilaitosten turvallisuus- ja pelastussuunnitelmat on laadittu yhdessä palo- ja pelastustoimen viranhaltijoiden kanssa. • Koulutuksen järjestäjän ja oppilaitosten opiskelijahuollon henkilöstö tietävät oppilaitoksen poliisiyhdyshenkilön tai henkilöt. 	
<p>Työelämäyhteistyö</p> <ul style="list-style-type: none"> • Työpaikkaohjaajat saavat opiskeluhuollolta tarvittavat tiedot opiskelijoiden ohjaamiseksi 	
<p>Kirkon oppilaitos- ja nuorisotyö</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koulutuksen järjestäjä ja oppilaitokset ovat sopineet yhteistyöstä paikallisten seurakuntien kanssa. • Koulutuksen järjestäjä on yhteistyössä paikallisten seurakuntien kanssa kartoittanut oppilaitospappien, diakonien ja nuorisotyön tekijöiden tilanteen ja sopinut heidän roolistaan oppilaitosyhteisöissä. • Tapaamiset, kuten oppilaitospapin vierailut oppilaitoksessa, ovat säännöllisiä. 	
<p>Kolmas sektori</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koulutuksen järjestäjä ja oppilaitokset hyödyntävät valtakunnallisten järjestöjen palveluja, materiaaleja ja kampanjatoimintaa • Koulutuksen järjestäjä ja oppilaitokset ovat kartoittaneet oman toiminta-alueensa järjestöt, joilla on yhteistyöhalua ja -kykyä. Lisäksi on sovittu yhteistyön toimintaperiaatteista ja käytännöistä 	